

הרב שלמה זלמן שיינברגר

מח"ס 'אבן שלמה'

בית שמש

בקודש הסך נסך שכר

תמצית: בתמיד של בין הערביים בפרשת פינחס ישנה כפילות תמוהה שכדי ליישבה אל נכון עלינו להשוות פרשה זו לפרשת התמיד בתצוה. מתוך הדברים עולה שהתוספת העיקרית בפינחס היא בפסוק 'בקודש הסך נסך שכר לה', ורוב השינויים בין הפרשיות ממנו הם נובעים. התבוננות בטעמי שינויים אלו תפתח לנו פתח לבקש טעם ולהעמיק חקר במהות עבודת ניסוך היין.

א. פרשת התמיד בקרבנות המועדים

א. וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. ב. צוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֵת קַרְבְּנֵי לַחֲמֵי לְאִשֵּׁי רִיחַ נִיחַחֵי תִשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְמוֹעֵדוֹ. ג. וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לָהּ כִּבְשִׁים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם שְׁנַיִם לַיּוֹם עֹלָה תְּמִיד. ד. אֵת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֶּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְפִּים. ה. וְעִשִּׂירִית הָאֵיפָה סֹלֶת לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כִּתִּיב רְבִיעֵת הַחֵינ. ו. עֹלֹת תְּמִיד הָעֹשֶׂיָה בְּהַר סִינַי לְרִיחַ נִיחַחֵי אִשָּׁה לָהּ. ז. וְנִסְכּוֹ רְבִיעֵת הַחֵינ לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד בַּקֹּדֶשׁ הַסֶּךְ נִסְךְ שֶׁכֶר לָהּ. ח. וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְפִּים כְּמִנְחַת הַבֶּקֶר וְכִנְסָפוֹ תַעֲשֶׂה אִשָּׁה רִיחַ נִיחַחֵי לָהּ. (במדבר כח).

לפי ריהטת הלשון, אם נתבונן רק בפסוקים א-ז תתפרש שיטת הכתוב כך: (ג) יש להקריב שני כבשים ליום, (ד) אחד בבוקר ואחד בין הערבים, (ה) ועל שניהם גם יחד מוסיף הכתוב את שיעור המנחה והשמן (שכן אין הפסוק מדבר על 'הכבש הראשון' דייקא), (ו) כל הנ"ל הם - עולת תמיד .. אשה לה', (ז) לאחר שנשלם חלק ה'אשה' נוסף גם הנסך - רביעית לכל כבש ('לכבש האחד' היינו לכל כבש).

אלא שכל זה נסתר בפסוק ח' בו חוזר הכתוב ומצוה על הכבש השני ומנחתו ונסכו, והרי פסוק זה כחידה סתומה, כי כבר נתפרשו המנחה והנסך שבשני הכבשים, כנ"ל. שהרי המנחה ושמנה נזכרו בכללות בפסוק ה' וקשה מאוד להגביל ולומר שעוסקות בכבש הראשון בלבד, שלא נרמז הדבר לא לפניו ולא לאחריו. ואם כן מה בא פסוק ח' ללמדנו, ומה טעם הישנות הכבש השני פעמיים¹.

¹ ודוחק גדול יהיה לומר שפסוקים ז' וח' עוסקים כבר בנסך, ונאמר ש'לכבש האחד' הנאמר בנסך היינו 'לכבש הראשון' (ולא 'לכל אחד מהכבשים'), ופסוק ח' מוסיף את היות הנסך גם בכבש השני. דבר זה אי אפשר להולמו בלשון הכתוב,

ואם אמנם בדיעבד נוכל ליישב כל דיבור ולדרוש כל יתר, עדיין לפי ריהטת הלשון נראה הדבר כמיין כפילות, ואכתי פשוטו של מקרא אינו מתיישב על הלב. ובמטותא, התבונן נא במקראות הללו חזור ושנן בשימת לב, ותבין אל נכון כמה קשה להלום כל פירוש אחר בסדר הפסוקים.

והנראה שאכן פרשה זו כאשר לעצמה יקשה ביאורה מאוד, אלא שכל פסוקי פרשה זו סמוכים ועומדים על הקדמת פרשה אחרת תחילה. ואכן פרשייתנו יש בה לכאורה 'מראה מקום' לפרשה קודמת בספר שמות, כנאמר - עולת תמיד העשויה בהר סיני, ופירש"י - כאותן שנעשו בימי המילואים, עיי"ש פירוש נוסף, וכן פירש הרמב"ן בויקרא (ז לח). ועלינו לחזור איפוא אל פרשת עולת התמיד כפי שנאמרה בהר סיני לאחר מצוות ימי המילואים.

ב. פרשת התמיד בהקמת המשכן והמזבח

וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַל הַמִּזְבֵּחַ כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שְׁנַיִם לַיּוֹם תָּמִיד. אֶת הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֶּקֶר וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים. וְעֶשְׂרֵן סֹלֶת בָּלוּל בְּשֶׁמֶן כֶּתִית רֶבַע הַהֵיזָן וְנִסְךְ רְבִיעֵת הַהֵיזָן יִזֵּן לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד. וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים כְּמִנְחַת הַבֶּקֶר וְכִנְסָכָה תַעֲשֶׂה לָּהּ לְרִיחַ נִיחּוּחַ אִשָּׁה לָּהּ. עֲלֵת תָּמִיד לְדַרְתֵּיכֶם וְגו'. (שמות כט.)

בפרשה זו מתיישב כל דבר על אופנו, תחילה נצטוה בכללות על כבש אחד בבוקר וכבש שני בין הערבים. ואז נתפרשו הסולת השמן והנסך - ומיד הוגבלו כולם להיות רק 'לכבש האחד', וממשיך הכתוב ומצוה שגם ב'כבש השני' יוקרבו המנחה והנסך כמבואר בכבש הראשון. ובסדר כתובים שכזה ברור ש'לכבש האחד' אין משמעו 'לכל אחד מהכבשים' אלא 'לכבש הראשון'. (ו'לריח ניחוח אשה לה" שבסוף, איירי בשני הכבשים).

ובכל זאת לכאורה אם נחזור לפרשת פינחס אין דרך זו מתיישבת בתוך הפסוקים, כי שם נפרדו המנחה ושמנה לעצמן ונסגר עניינן ונחתם בפסוק 'עולת תמיד העשויה בהר סיני' וגו', וקשה מאוד להחיל למפרע את לשון 'לכבש האחד' הנאמר שם בהמשך רק בנסך, ולהחילו גם על המנחה, והבן.

ועל כרחנו לומר, שכל עיקר פרשת התמיד בפינחס נאמרה כחזרה ממש על הפרשה שבתצוה, וכל מה שנוסף בה, נוסף כמיין 'מאמר המוסגר' בינות לדברים, וכפי שנבאר עניינם, אך כל עיקר הפרשה היא חזרה על מה שנאמר כבר, אם בשל הדברים שנוספו ונתפרשו בה יותר, ואם משום 'להיות הכל (- כל קרבנות המועדים) סדור בפרשה אחת' (רמב"ן).

וכבר זכרנו את ההוראה בתוך פרשה זו עצמה המצביעה אל עבר פרשת התמיד בספר שמות - 'עולת תמיד העשויה בהר סיני', ע"פ חלק מהמפרשים. ומכאן שאין זו רק מצוה שחזרה

כי הפסוק כולו עוסק בכלל הכבש השני - הקרבתו בין הערבים ומנחת הבוקר, ורק תיבה אחת - 'וכנסכו' - הוקדשה לעניין הנסך. וגם הלשון הנאמר בסופו 'אשה ריח ניחוח' - הלא איירי בכבש ובמנחה, ובזדאי לא בנסך שאיננו בכלל אישים.

ונשנית משום עניין אחר וכביכול מזווית שונה ומחודשת, אלא יש כאן חזרה מפורשת וגלויה על לשון הפרשה שנאמרה כבר². ואשר על כן, הדברים שנוספו בפרשה זו אינם מהווים שינוי בכל סדר הפרשה ואופן הבנתה, אלא נקראים ונעשים כמין 'מאמר המוסגר' - תוספת וחידוש דברים ביחס לאמור כבר בפרשה הקודמת. ומהאי טעמא אין ב'תוספות' הללו כדי לשנות את אופן הבנת כל שאר הדברים שהרי משותפים הם בשתי הפרשיות, ונבאר הדברים להלן.

וכל זאת, כי לא נוכל להימלט מהשוואת הלשונות והקבלתן בין שתי הפרשיות, ואם נסדר הכתובים בטבלה³ זה לקבל זה הלא נראה בחוש שהן הן הדברים, ו'לכבש האחד' האמור בתצוה הוא הנאמר גם בפניחס, וכן כל הפרשה. וכדלהלן (עיקרי השינויים הושמו בדגש):

שמות כט	במדבר כח
וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַל הַמִּזְבֵּחַ כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שְׁנַיִם לַיּוֹם תָּמִיד:	ג. ... זֶה הָאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לָהּ כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם שְׁנַיִם לַיּוֹם עֹלָה תָּמִיד:
אֶת הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֶּקֶר וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרָבִים:	ד. אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֶּקֶר וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרָבִים:
וְעֹשֶׂרֶן סֹלֶת בָּלוּל בְּשֶׁמֶן כְּתִית רְבַע הַהֵינן -	ה. וְעֹשֶׂרֶת הָאִיפָה סֹלֶת לְמִנְחָה בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כְּתִית רְבִיעֵת הַהֵינן:
וְנִסְךְ רְבִיעֵת הַהֵינן יַיִן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד:	ו. עֹלֹת תָּמִיד הָעֹשֶׂיָה בָּהֵר סִינֵי לְרִיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה לָהּ:
וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרָבִים כְּמִנְחַת הַבֶּקֶר וְכִנְסָהּ תַעֲשֶׂה לְרִיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה לָהּ:	ז. וְנִסְכּוֹ רְבִיעֵת הַהֵינן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד בְּקֹדֶשׁ הַסֶּךָ נֶסֶךְ שֶׁכֶר לָהּ:
עֹלֹת תָּמִיד לְדַרְתֵיכֶם וְגו'	ח. וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרָבִים כְּמִנְחַת הַבֶּקֶר וְכִנְסָהּ תַעֲשֶׂה לְרִיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה לָהּ:

הנה כי כן, ללא ספק מחובר הוא פסוק ז' העוסק בנסך אל פסוק ה' המדבר במנחה ושמנה, שהרי בפרשת תצוה מהווים שניהם פסוק אחד ממש, וכשם ש'לכבש האחד' האמור שם היינו

² רצוני לומר, ישנן מצוות אשר נשנה עניינן במקום אחר באופן שונה ומנקודת מבט שונה, ושם עלינו למצוא דרך לחבר ביניהם ולאחדם לכדי מצוה אחת. אבל פרשה זו כל עניינה חזרה, והרי זה דומה יותר לקרבנות הנשיאים או כיו"ב, והבן.

³ תודתי נתונה להרב נריה קליין שליט"א על הארות והערות מחכימות למאמר זה, ועל הצעת ועריכת טבלה מאירת עיניים זו, שעל ידה ניתן לעמוד על כמה וכמה מהדברים המתבארים במאמר זה.

'לכבש הראשון', כך גם כאן⁴. ועל כרחך מה שנוסף בפסוק ו' אינו מפסיק ביניהם כפי שנדמה היה לפי ריהטת הלשון, אלא מהוה תוספת של מאמר מוסגר.

ומעתה הרי לפנינו שתי תוספות מחודשות בפרשה זו - א. לאחר מצוות המנחה - 'עולת תמיד העשויה בהר סיני לריח ניחוח אשה לה'. ב. לאחר מצוות הנסך - 'בקודש הסך נסך שכר לה'. ובהיות שני הפסוקים באים זה אחר המנחה וזה אחר הנסך, הדבר מלמד כמדומה על כלל התוספת, שהיא באה לפרש ולהגדיר טעם הכבש והמנחה ושמנה - לעומת קרבן הנסך. ודבר זה נתפרש באמת בפרשה זו דייקא, דהיינו בקרבן הראשון מבין קרבנות המועדים⁵.

ובכך יתיישב קצת עניין ה'סיכום' של קרבן העולה בפסוק ו' - 'עולת תמיד.. אישה לה', אף שעדיין טרם נזכר הכבש השני, והלא מסתמא גם הכבש השני כלול בשם 'עולת תמיד', (ואכן בתצוה נזכר לשון ה'סיכום' 'עולת תמיד לדורותיכם' רק בסיום הפרשה). אלא שעיקר העניין הוא לחלק בין טעם הכבש עם סלתה ושמנה שהם כולם 'עולת תמיד' ו'אשה לה', לבין טעם היין שהוא 'נסך שכר', וכדנבאר.

ובאמת הסיום של 'עולה ריח ניחוח אשה לה' נאמר גם להלן בקרבן ר"ח לאחר המנחה אך קודם לנסך, והטעם כנ"ל, שהנסך איננו מעיקר העולה ועכ"פ איננו 'אישה לה'. אבל כאן בעולת

⁴ אמנם לפי האמת עלינו לסייג גם נקודה זו, כי באמת לא בכדי נאמר בשתי הפרשיות 'לכבש האחד' ולא כמשפט הלשון בכ"מ - 'לכבש הראשון'.

[ובאמת מצאנו ליום אחד' בבראשית, יעו"י רמב"ן ועוד. ואף גם בפרשייתן הלא נאמר תחילה 'את הכבש האחד תעשה בבוקר'. אך כמדומה דרך הוא משפט הלשון בתחילת כל דבר, וכגון בארבעה הראשים של נהרות גן עדן, נאמר 'שם האחד פישון.. ושם הנהר השני' וגו'. והטעם כי עדיין אין הלשון מחויב להתחשב בבא אחריו, כי אין אחר שנוכל להתייחס אליו, ורק השני אינו בא אלא כנוסף על הראשון, והבן. ומעתה גם בכבשי התמיד, תחילה נתחדש כבש אחד בבוקר ואז נוסף כבש שני בין הערבים. אבל בהמשך הפרשה ה"ל כמדומה לכתוב 'לכבש הראשון' כי כבר שניהם נתפרשו ונתפרטו לעיל. אך אי משום הא ניתן היה לדחוק ולפרש שמשפתח ב'אחד' המשיך בלשון זה. אך עיקר דברי סמוכים על מה שנבאר להלן מהמשך הפרשה בפינחס].

אלא באמת לשון זה נזכר גם להלן במוסף של ראש חודש 'ועשרון.. לכבש האחד', אלא ששם נזכר גם שיעור המנחה והשמן 'לפר האחד' ו'לאיל האחד', ובזדאי הכוונה בכולם 'לכל אחד' משבעת הכבשים או משני הפרים, ולא 'לאיל הראשון'. ועוד נאמר לשון זה של 'לכבש האחד' בפרשת הנסכים (במדבר טו). ואם כן כל לשונות 'לכבש האחד' בתורה ופרט בפרשייתנו, בכולם הכוונה ליכל אחד מהכבשים.

ומעתה שיעור הכתוב בפרשת התמיד כך הוא, על המנחה להיות בשיעור פלוני, אך שמא תחשוב ששיעור זה מספיק לשני הכבשים גם יחד, לכן מסיים בה הכתוב שכל זה 'לכבש האחד' (שהוא במקרה גם הכבש הראשון), ואילו 'לכבש השני' צריך שוב שיעור דומה. נמצא לשון 'לכבש האחד' מכוון לעניין 'לכל אחד מהכבשים', אך הכתוב מוסיף ומפרש דבר זה עצמו לאמר שזהו רק לכבש האחד, ועדיין 'לכבש השני' צריך עבודה דומה.

ועלה בידנו כמדומה עיקר הטעם לעצם הישנות הכבש השני כפסוק בפני עצמו, כי לא נתבאר בדברינו עד כאן באמת למה היה צורך לפרש שוב את עבודת 'הכבש השני', אלא ששיעור הכתוב בתצוה - 'ועשרון סולת.. לכבש האחד, ואת הכבש השני.. כמנחת הבוקר וכנסכה תעשה לה', וכנ"ל דהיינו הרחבה וביאור להיות השיעור בפסוק הראשון אך ורק 'לכבש האחד'. והוא הביאור גם בפרשת פינחס, אף שקשה יותר להולמו בתוך הפסוקים, אך כמבואר בדברינו שיש לקרוא את תוספות הדברים בפינחס כמין מאמר המוסגר שאינו משנה את אופן הבנת שארי הדברים.

⁵ כי הלא זהו גם הטעם לעצם פירוט שיעורי היין לכבש בעולת התמיד - רביעית היין, מה שלא נאמר בשאר המועדים (אלא בראש חודש, כי שם נוספו הפרים והאילים לראשונה, רמב"ן). וכל זה כי פרשה זו יש בה פתיחה לביאור כל קרבנות המועדים.

התמיד קדם 'סיכום' זה גם לכבש השני, וכל זאת כי אין זה באמת רק סיכום, אלא ביאור והבדלה בין חלק העולה והאשה לבין החלק שהוא 'נסך שר'. והבן, וע"ע בהערה ⁶, ובה יתבארו גם שינויי לשון נוספים בין ב' הפרשיות הנזכרות.

ובטעם השינוי בפתיחת ב' הפרשיות, שבתצוה לא נזכר לשון עולה ואף לשון אשה אלא בסופה, עי' בהערה ⁷. ובס"ד נתבארו רובי השינויים בין שני הפרשיות בתצוה ובפינחס לכל פרטיהן ודקדוקיהן, ותן לחכם וכו'.

⁶ והנה בשאר המועדים מצינו גם שייאמר לשון 'סיכום' זה של 'ריח ניחוח אשה לה' אף לאחר התיבות כגון 'ונסכיהם' (בקרבת ראש השנה), וכאילו גם הנסכים בכלל 'אשה'. אך היות שנזכרו הנסכים רק ברמיזה ובתיבה אחת, אין כאן משמעות שאף הנסך חשוב כאישה, אלא לשון 'אשה' נאמר על כללות הקרבן, ופשוט. ומינה תיתי גם לפרשייתנו, פרשת התמיד, בה מסיים הכתוב 'כמנחת הבוקר וכנסכו תעשה אשה ריח ניחוח לה', שבדאי אין הדבר מלמד שהנסך הוא אשה כי איירי בכללות הקרבן.

וכאן המקום להוסיף באר בעניין חילוק נוסף שבין שתי הפרשיות האמורות, שבתצוה נאמר 'כמנחת הבוקר וכנסכה תעשה לה לריח ניחוח אשה לה', ואילו כאן נאמר 'כמנחת הבוקר וכנסכו תעשה אשה ריח ניחוח לה'. ותורף החילוק הוא ששם מדבר לגבי הנסך בלשון נקבה וכאן בלשון זכר. ואם נבקש שם אחר נקבה בכל הפרשה לא נמצאנה אלא רק בהמשך בפסוק שאחריו 'עולת תמיד לדורותיכם' (וקודם לכן לא נזכר כלל השם עולה). [ואין לומר שהכוונה היא: ונסכה - של המנחה, תעשה לה - למנחה. א. שלא מצינו כלל בכל לשונות 'ונסכה' 'ונסכיהם' בכל המועדים להלן שיהיו מוסבים על המנחה, ודוק. ב. שלא מצינו שום סברא לפרש את הנסך כנסכה של המנחה, כי הנסך הוא על כלל הקרבן ועל הכבש. ג. מאחר שמצאנו בפסוק המקביל בפינחס שנאמר 'כמנחת הבוקר וכנסכו' ששם לא יתכן שהכוונה למנחה שהיא לשון נקבה, א"א לחלק כל כך בין ב' הפרשיות, שכאמור קרובות מאוד בלשון זו לזו].

אך כמדומה שאכן לכך הכוונה, ונסמך אלאחריו: ונסכה תעשה לה (לה - לעולה כפי שיבוא מיד בהמשך) לריח ניחוח אשה לה' - עולת תמיד. שכן כל הפרשה סמוכה על הסבר זה, כי בתחילת הפרשה נאמר רק 'זוה אשר תעשה' ורק לקראת סופה נתבאר דהיינו 'עולה', וכמו שנבאר עוד להלן, ולכן בסמוך ממש לביאור זה יש מקום כבר ללשון נקבה, ונחשב פסוק זה כחטיבה אחת עם הפסוק שאחריו, וכולו מדבר על 'עולה'. [ולא נאמר שם אלא 'ונסך' - בלשון שאינו מופנה לא לזכר ולא לנקבה, וכביכול הנסך עומד בזכות עצמו, כי אמנם אין שייך עדיין לשון נקבה כי עדיין אינו סמוך לתיבת 'עולה' להלן. אך עיקר הטעם ע"פ מה שיתבאר להלן שבפרשה זו באה המצוה בסגנון מעשי יותר (גם לא נתפרש בה טעם הסולת שהיא 'למנחה'), כי טרם נתבאר בה שם הקרבן, אלא לקראת סופה].

מה שאין כן בפרשייתנו נאמר בתחילתה 'זה האשה אשר תקריבו לה'.. עולה תמיד' כלומר נכלל כאן לשון עולה תחת השם הכולל 'אשה' שהוא לשון זכר (או שמא 'קרבני' או 'לחמי', שגם הם לשון זכר ונזכרים בראש הפרשה), וגם בפסוק ז' כבר נזכר לשון 'ונסכו' - של האשה, ולכן מסיים 'וכנסכו תעשה - אשה' וגו'. ועי' בהערה להלן בטעם עצם השינוי בפתיחת הפרשיות.

⁷ בפרשת תצוה נזכר התמיד כהמשך לימי המילואים וחונכת המזבח. בפרשיות אלה נצטוו לראשונה על מצוות קרבן החטאת והעולה וכו', ולכן נזכרה שם כל עבודת החטאת ללא הזכרת השם 'חטאת' אלא רק 'פר' בסתם, ורק עם סיום ביאור עבודת הפר ניתן גם שם לעבודה זו - 'חטאת הוא', כיו"ב בעבודת העולה, ואף גם בקרבן המילואים. ומעתה מסתברא מילתא שהוא הדין והטעם לעבודת קרבן התמיד, שפתח בה ב'זוה אשר תעשה על המזבח', ורק בסיומה נאמר 'לריח ניחוח אשה לה', עולת תמיד לדורותיכם' וגו'.

מה שאין כן בפינחס, כבר בפתיחת הפרשה נאמר 'את קרבני לחמי לאשי' 'זה האשה' 'עולה תמיד', כי כך הוא בכל ספר במדבר, כי כאן ידענו כבר מהי עולה ומה חטאת, ופשוט. [ואכן בכל התורה מלבד בפרשת תצוה נזכרו כל הקרבנות כבר בתחילתם בשמם, מלבד בקרבנות מחודשים, כגון פרה אדומה שנזכר שם חטאת רק בסופה. וגם ישנם כמה פרשיות בהם חוזר הכתוב בסופן ומוסיף 'עולה הוא' 'חטאת הוא', ועיקר טעמם כמדומה משום שיש בכך חידוש, כגון היות העוף או גם המנחה עונה לשם 'חטאת' - בקרבן עולה ויורד, וכן כיו"ב, ואכמ"ל].

ובהערה הקודמת ביארנו שינויים נוספים בין הפרשיות הנובעות משינוי זה שבפתיחת הפרשיות.

ג. אשה ריח ניחוח ונסך שכר

הראינו לדעת כי שתים הנה התוספות העיקריות בפרשת פינחס, ובאמת התוספת המיוחדת היא רק לשון 'בקודש הסך נסך שכר לה', מה שאין כן התוספת הקודמת לה 'עולת תמיד העשויה בהר סיני לריח ניחוח אשה לה' מבוארת היא גם בתצוה בסוף הפרשה, שם נאמר 'עולת תמיד לדורותיכם'. אלא שבפינחס נאמר פסוק זה בכבש הראשון דוקא בין הכבש והמנחה לבין הנסך, שלא כמשפט הלשון בכל מקום. וזאת בנוסף על סיום הפרשה בלשון 'אשה' ו'ריח ניחוח', בפרשת פינחס כמו בפרשת תצוה.

וכל זה מלמד שתוספת הפסוק והישנות לשון אשה ריח ניחוח פעמיים, עיקר עניינם להפסיק בין המנחה לבין הנסך, כלומר - מאחר שבנסך מוסיפה פרשה זו דבר חדש ומכנה אותו נסך שכר לה', נוסף גם השינוי הראשון ללמדך שהכבש והמנחה הינם 'עולת תמיד' ו'אשה ריח ניחוח', ובכך משונה מהם הנסך שהוא 'נסך שכר לה'.

אם כן איפוא, עיקר החידוש בפרשה זו הוא הוצאת והפרדת הנסך מכלל 'עולה' ובעיקר מכלל 'אשה ריח ניחוח לה', להיותו 'נסך שכר לה', וכל זה צריך טעם. גם לשון 'בקודש' צריך תלמוד, מאי שיאטיה של מקום העבודה לפסוק זה דייקא, מה שלא מצאנו בכל פרשיות אלה. וכדי לברר הדבר עלינו להתחקות אחר טעם לשונות 'נסך' ו'שכר', וקצת בעניין טעמים הכללי של הקרבנות, וכדלהלן.

במאמר על עבודות הדם היין והשמן ב'פשטות המתחדשים' (גליון 15 עמ' 9) הרחבנו לבאר שינויי הלשון שנאמרו בעבודת הקרבנות, לשון שפיכה בדם יציקה בשמן וניסוך ביין, וכן גם היוצאים מהכלל בכל אחד מג' הללו. ונתבאר שם ששפיכת הדם עניינה 'איבוד' הנפש, ולכן עיקר הלשון מדבר בשפיכתו מצד מעלה, ואילו יציקת השמן עניינה בקידוש הדבר אליו מגיע השמן כדוגמת המשיחה, ולכן טעם הלשון ההגעה כלפי מטה. ואילו הניסוך עניינו לא למעלה ולא למטה, אלא במרוצת והתנסכות היין בין לבין, הכבוד והשמחה שבדבר.

תרגום 'שכר' בכל מקום הוא 'עתיק' דהיינו יין המשכר, ורק באיסור שנאמר לכהנים 'יין ושכר אל תשת' (ויקרא י) תרגם 'חמר ומרוי לא תשתי' דהיינו שכר שאינו יוצא מן הגפן והוא כדעת ר' יהודה בכריתות (יג). מעצם קיום שתי האפשרויות ניתן ללמוד שגם כאשר ננקט לשון 'שכר' אין זה שם דבר בעלמא אלא ה"ז בא ללמד על היות משקה זה משקה המשכר, ונקרא על שם פעולתו ותוצאת שתייתו.⁸

ובכן נבוא לעניין הקרבנות בכלל, הקרבן מן החי וגם המנחה שניהם מהוים בעיקרם 'מאכל' לאדם, ואילו ניסוך היין משמש למשקה במידת בשר ודם. ואכן בכמה וכמה מקראות ניתן להבחין בחלוקה כללית זו של הקרבנות לפי שני אלו, ובפרט להבדיל בקרבנות עבודה זרה

⁸ ואשר על כן נתון פירושה של תיבה זו לשינויים לפי העניין, כי הכוונה הכללית היא 'דבר המשכר', ואם נכתב בפסוק בנוסף לתיבת 'יין' יתכן לפרשו כתוספת הוראה על 'כל דבר המשכר' מלבד היין עצמו, ויתכן לפרשו גם על סוג היין עצמו שהוא משכר, ואכמ"ל.

שנזכרים בהם ההקטרה לחוד והניסוך לחוד. ואמנם כך הוא באמת מצד האדם המקריב שהוא מפריש ומעלה מתוך עולם מושגיו מאכל ומשתה כלפי מעלה. אך לא כן הדבר בצד התקבלות הקרבן כלפי מעלה, שכן 'אם ארעב לא אומר לך כי לי תבל ומלואה', והכתוב חוזר שוב ושוב ללמדנו על מהות הקרבן שהוא 'ריח ניחוח אשה לה' - לא אכילה ושביעה יש כאן אלא ריח ונחת. ואם אמנם גם הריח מושג חמרי הוא, הרי הכוונה בזה לצד ה'רוחניות' הנשקף בחוש זה ביחס לאכילה ושביעה, ו'ריח ניחוח' היינו ממש 'נחת רוח', והבן.

למה הדבר דומה, לכפרי מפשרטי העם העניים ששמע שהמלך עומד לעבור דרך עיירתו, אך לא יהא סיפק בידו לחנות ולרדת אל העם. כפרי זה לא פטר עצמו בכך, אלא הכין סעודה וערך שולחן ככל שהשיגה ידו, אל מול הדרך העוברת לצד העיירה. כאשר עברה שיירת המלך הציץ המלך מחלון מרכבתו ותגדל שמחתו ואהבתו אל פשוטי העם, והיה נחשב אצלו ריח סעודת העני העולה באפיו יותר ממעדני המלכים שעל שולחנו.

נתבאר איפוא מעמד הקרבנות כריח ניחוח וכ'אשה', ובכך נשלל מצד מעלה עניין האכילה והשביעה. ומעתה עלינו לתת את הדעת אף לחלק המשקה, שאכן מצד המקריב עניינו מבואר, כי לצד כל סעודת אכילה יש לצרף משקה כי אין אכילה בלא שתיה. אמנם בצד ההתקבלות כלפי מעלה הלא ודאי לא שתיה יש כאן ולא רוויה, וכמדומה שאל כך מכוונים דברי הפסוק הנ"ל.

כלומר, אחר שנזכרו הכבש הסולת והשמן, נוסף בפרשייתנו מין 'הסבר' שכל אלו הם 'אשה ריח ניחוח לה' - ולא אכילה ושביעה, ואז נוסף גם היין ומיד ניתן שוברו בצידו - 'בקודש הסך נסך שכר לה' - ולא שתיה ורוויה. ואף שבחלק הדרש מלמד לשון 'שכר' על סוג היין שיהא יין המשכר (רש"י), עדיין תורף הלשון עוסק כבר בצורת העבודה ומהותה, דאם לא כן ה"ל למיכתב כבר לעיל 'ונסכו רביעית ההין (יין) שכר', ולא כאן שכר איירי בחלק ההסבר לאותו ניסוך⁹.

ומעתה תורף העניין כזה הוא - מהות עבודת היין היא שיתקיים בבית המקדש עניין של שמחה וכבוד, וכטעם ההלל והזמרה, כי אין שירה אלא על היין. והדבר בא לידי ביטוי בהוראה על שפע והרחבה המסומלת בעצם שפיכת היין ומזיגתו ע"ג המזבח, והיינו לשון 'ניסוך' ככל הנתבאר - עצם שפעת היין והתנסכותו באוויר שבין הכלי לבין המזבח. הא למה זה דומה - למנהג 'לחיים' המשמש כהוראה על שמחה בזמן מעמד מכובד. והיינו לשון 'שכר' דייקא, שאין זה כמים המרווים את הצמאון בזמן האכילה, אלא עיקר המכוון הוא אל צד השכרות והשמחה, וגם השתיה לשכרה היא שתיה שהיא מעבר לצורך של צמאון, שתיה הבאה בשפע וביין המשתפך מעבר לגדותיו דייקא. ובהאזינו (דברים לב) 'אשכיר חצי מדם', שכביכול יהיו החיצים משופעים כל כך בדם האדום כיון - עד לכדי שכרון.

⁹ אמנם מה שנאמר כאן 'ונסכו רביעית ההין' ולא נאמר 'ונסכו רביעית ההין יין' כמו שנכתב בפרשת תצוה. מסתמא הדבר סמוך על סיפא דקרא הנוסף כאן בפנחס, שהכתוב כבר מסיים ואומר 'נסך שכר', וה'שכר' היינו היין כי באמת עניינם אחד במצוה זו.

ושיטת הכתוב מלמדת אותנו שאין זה משקה הנוסף ומצטרף אל הנתינה שבקרבת, אלא מין חגיגה המתקיימת 'במעמד ההקרבה' - במקום המקדש והמזבח, והיינו בקודש הסך נסך שכר לה', שיתקיים במעמד הקרבן על המזבח מעמד של 'ניסוך משכר', וכמין 'שמחת בית השואבה' בזעיר אנפין, ו'בקודש' היינו קצת כמו 'לפני ה'". שאין הנסכים מוקרבים אלא נחגגים 'בקודש', והבן.

ומינה תבוא לדרשת חז"ל - אמר ריש לקיש, בזמן שמנסכין יין על גבי המזבח פוקקין את השיתין לקיים מה שנאמר בקדש הסך נסך שכר לה', מאי משמע, אמר רב פפא שכר - לשון שתיה, לשון שביעה, לשון שכרות. אמר רב פפא שמע מינה כי שבע איניש חמרא מגרוניה שבע, (סוכה מט). וברש"י - פוקקין את השיתין - את נקב שבראש המזבח שהנסכים יורדין בו לשיתין, שיראה היין עליו כגרון מלא ושבע. שכר - לשון שכרות, ושמחה ונסיכה. מגרוניה שבע - על ידי ששותהו בלגימות גסות וגרון מלא הוא משביע, ולא על ידי שתיה מרובה שמכניס הרבה יין במעיו על ידי לגימות דקות, ואינן כאוכלין, ששובע שלהם בא במילוי כרס, ע"כ. והן הן הדברים בס"ד.